

РЕШЕНИЕ

№ 12299

гр. София, 18.07.2024 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, ХХ КАСАЦИОНЕН СЪСТАВ, в публично заседание на 23.02.2024 г. в следния състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Красимира Милачкова

ЧЛЕНОВЕ: Боряна Бороджиева

Димитър Гальов

при участието на секретаря Ива Лещарова и при участието на прокурора Десислава Кайнакчиева, като разгледа дело номер **217** по описа за **2024** година докладвано от съдия Боряна Бороджиева, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл.285 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ЗИНЗС) във вр. с чл. 208-228 и следващите от Административнопроцесуалния кодекс (АПК).

Образувано е по касационни жалби против решение № 5975/12.10.2023г. по адм. д. № 11434/2022г. по описа на Административен съд – София-град, Първо отделение, 11 състав, подадени съответно от:

1. Главния директор на Главна дирекция „Охрана“ (ГДО), в частта на решението, с която ГДО е осъдена да заплати на Н. П. Р. сумата 500 лева, представляваща обезщетение за неимуществени вреди, претърпени вследствие нарушение на чл.3 ЗИНЗС, и в частта, с която ГДО е осъдена да заплати сумата 122 лева – разноски по делото. Този касаторът поддържа, че неправилно съдът приема, че в конкретния случай са приложими разпоредбите на чл.284 и чл.285 от ЗИНЗС. Искът бил насочен срещу ответник, който не е „специализиран орган по изпълнение на наказанията“, какъвто е Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ (ГДИН), посочена в част I от ЗИНЗС, докато статутът и дейността на ГДО са уредени в чл.391 от Закона за съдебната власт, поради което счита за неправилно и незаконосъобразно искът да се квалифицира като иск по чл.284 от ЗИНЗС. Излага съображения и че в първоинстанционното производство не са установени елементите от фактическия състав на чл.1 от ЗОДОВ като доказателствената тежест е на ищеца. По делото не

било установено да е налице отклонение по отношение на оборудването на специализираните автомобили за конвой, използвани за превозване на ищца и съответно не е налице установено незаконосъобразно действие или бездействие от страна на ответника. Оспорва и презумирането на вредите, тъй като искът не е свързан с нарушение на чл.3, ал.1 от ЗИНЗС и ищецът не е доказал твърденията си за неимуществени вреди. Намира, че не е доказана и причинно-следствена връзка между незаконни действия/бездействия на служителите и твърдяната вреда, която е настъпила. Иска отмяна на решението и постановяване на друго за отхвърляне изцяло на иска.

2.Н. П. Р., в частта на решението, с която е отхвърлен предявеният от него иск за обезщетение за горницата над присъдената сума до пълния предявен размер от 4500 лева, като моли да обезщетението да бъде определено в размер най-малко 2000 лв. и да му бъде възстановена в цялост платената сума за адвокатско възнаграждение в размер на 1000 лв. Касаторът Р. поддържа, че съдът не се е произнесъл по неговото медицинско състояние по време на превозването (дископатия), както и времето на превозване, поради което присъденият размер на обезщетението е несправедлив и неадекватен на претърпените от него вреди. Претендира да му бъде присъдена в цялост исканата сума от 4500 лв. или алтернативно минимум от 2000 лв. според практиката на ЕСПЧ. Относно разноските смята, че понеже делото се разглежда по ЗИНЗС във връзка със ЗОДОВ, по който специален ред не се предвижда редуциране на присъдени разноски като % от уважената част от размера на иска. Твърди, че бил заплатил минималната сума за адвокатско възнаграждение, съгласно т.12 от ТР № 6/2012г. на ОСГК на ВКС, която следва да му бъде заплатена.

Ищецът, представляван от адвокат И., оспорва в съдебно заседание касационната жалба на ГДО като счита, че дейността на ГДО пряко касае изпълнението на наказанията. Относно доказването на вредите се позовава на удостоверение за бракуване на микробуса, което намира за един вид признание на основателността и доказуемостта на претенциите. Претендира разноски а касационната инстанция по списък.

Прокурорът от СГП намира, че касационната жалба на ГДО е основателна, тъй като предявеният срещу нея иск следва да е с правно основание чл.1, ал.1 от ЗОДОВ. В този смисъл моли да бъде уважена касационната жалба на ГДО и отхвърлена касационната жалба на Н. Р..

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД С.-град, ХХ касационен състав, като прецени събраните по делото доказателства и наведените касационни основания, прилагайки нормата на чл. 218 от АПК, приема следното от фактическа и правна страна.

Касационните жалби са депозираны в законоустановения срок от активно легитимирани лица срещу съдебен акт, който подлежи на касационно оспорване, поради което същите са процесуално допустими. Разгледани по същество, касационните жалби са неоснователни.

Като извърши служебно проверка на основание чл. 218, ал. 2 АПК и въз основа на фактите, установени от първоинстанционния съд, съгласно чл. 220 от АПК, настоящият състав намира, че решението е валидно и допустимо. В тази връзка решаващият състав на съда съобрази, че това решение е постановено по отношение на акт, който подлежи на съдебен контрол, като произнасянето е извършено от компетентен съд в рамките на правомощията му.

В производството пред първата инстанция съдът е събрал необходимите и

относими доказателства; в обжалваното решение е изложил мотиви относно преценката на доказателствата, която е извършил. Въз основа на последните е направил изводи, които настоящият състав споделя и към които препраща на основание чл.221, ал.2, изр.2 АПК, в редакцията от ДВ бр.77/2018г., сила от 01.01.2019г.

По конкретните доводи в касационните жалби съдът намери следното:

1 Касационната жалба на ГДО:

Правната квалификация на иска е правилно определена. Съгласно чл.284, ал.1 ЗИНЗС, Държавата отговаря за вредите, причинени на лишени от свобода и задържани под стража от специализираните органи по изпълнение на наказанията в резултат на нарушения на чл. 3 от същия закон. Нормата е специална спрямо тази на чл.1, ал.1 ЗОДОВ, като урежда случаите, когато соченият ответник е орган измежду горепосочените и вредите се сочат в резултат на подлагане на лишени от свобода и задържани под стража на изтезания, на жестоко, нечовешко или унижително отношение. Съгласно чл.46, ал.1 и ал.2 от Закона за нормативните актове, разпоредбите им се прилагат според точния им смисъл, а ако са неясни, се тълкуват в смисъла, който най-много отговаря на други разпоредби, на целта на тълкувания акт и на основните начала на правото на Република България; когато нормативният акт е непълен, за неуредените от него случаи се прилагат разпоредбите, които се отнасят до подобни случаи, ако това отговаря на целта на акта. Систематичното тълкуване на разпоредбите, съдържащи се в Част първа от ЗИНЗС не предполага извод, че само министърът на правосъдието и Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" (ГДИН) са специализирани органи по изпълнение на наказанията. Такъв е всеки държавен орган, натоварен с правомощия, релевантни за изпълнението на наказанията, в частност, ГДО, когато конвоира лица, лишени от свобода. Както ГДИН, така и ГДО са юридически лица към министъра на правосъдието, съгласно съответно чл.12, ал.2 ЗИНЗС и чл.2, ал.1 от Правилника за устройството и дейността на ГДО, издаден на основание чл. 391, ал. 7 от Закона за съдебната власт (ЗСВ). Следователно, и двете дирекции съответстват на изискването, установено в чл.205, ал.1 АПК; и двете са специализирани администрации към министъра на правосъдието, изрично посочен в Част първа от ЗИНЗС, изпълняващи дейностите си в съответствие с правомощията, възложени на същия министър. Тълкуването с оглед целта на закона налага извода, че релевантна за преценката относно правната квалификация на иска следва да бъде функцията, изпълнявана от органа, чиято отговорност за вреди е ангажирана и естеството на вредите, които се твърди да са претърпени при изпълнение на тази функция. В случая се твърди нарушение на забраната, установена в чл.3, ал.1 ЗИНЗС. Този закон е специален спрямо ЗОДОВ, и предвижда специфични процесуални правила с цел да бъде осигурена закрилата на осъдените и задържаните под стража, чието положение обективно ги лишава от възможността в пълнота да упражняват процесуалните възможности за защита на правата си по общия ред. Именно тези обстоятелства са отчетени в пилотното решение на Европейския съд по правата на човека по делото Н. и други срещу България (жалби № 36925/10, 21487/12, 72893/12, 73196/12, 77718/12 и 9717/13), в изпълнение на което беше предприето изменението на ЗИНЗС от ДВ бр. 13/07.02.2017г. По изложените съображения следва да се приеме, че исковете, основаващи се на твърдение за нарушена забраната на изтезания, на жестоко, нечовешко или унижително отношение от държавен орган при изпълнение на функциите му спрямо осъдено или задържано под стража лице, установена в чл.3, ал.1

ЗИНЗС, намират своята правна квалификация в чл.284, ал.1 от същия закон, а не в чл.1, ал.1 ЗОДОВ.

Същият извод следва и от мотивите към законопроекта за изменение на ЗИНЗС в отговор на горепосоченото решение на ЕСПЧ. Посочва се в т.7 от тези мотиви относно отговорността за дейността на специализираните органи по изпълнение на наказанията, че: „досегашният ред по чл. 1 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди за разглеждане на искове на лишени от свобода за вреди, произтичащи от лоши условия на задържане, е обявен за неефективен с решението „Н. и други срещу България”. Констатираните недостатъци на досегашната практика са: липсата на яснота относно това кои точно действия и бездействия на административния орган следва да докаже ищецът, за да бъде успешен искът му (параграф 195); твърде формалистичният подход при прилагане на принципа „affirmanti incumbit probatio” (тежестта на доказване е върху твърдящия), който не взема предвид трудностите, с които лишеният от свобода може да се сблъска при доказване на твърденията си (параграф 196); преценка на условията на задържане в светлината на националните правни норми, които уреждат отделни аспекти на условията на задържане, а не в светлината на кумулативния ефект на тези условия върху задържания с оглед на общата забрана за нечовешко и унижително отношение по чл. 3 от Конвенцията (параграф 197); отказът да се приеме презумпцията, че лошите условия на задържане причиняват неимуществени вреди на задържания, както изисква практиката на ЕСПЧ (параграф 198); прилагане на разпоредбите на погасителната давност по начин, който не отчита продължаващата природа на поставянето в лоши условия (параграф 199).

С предлаганите промени се предвижда преодоляване на тези недостатъци чрез въвеждането на специфично съдебно средство за лишени от свобода и задържани под стража за компенсиране на вреди в резултат на нарушение на забраната за изтезание, нечовешко или унижително отношение от страна на специализираните органи по изпълнение на наказанията, регламентирана изрично в новата редакция на чл. 3 от ЗИНЗС. Тази забрана произтича пряко и от чл. 3 от Конвенцията, която по силата на чл. 5, ал. 4 от Конституцията е част от вътрешното право и има предимство пред националното законодателство.

Новата процедура предвижда по-облекчено прилагане на принципа „affirmanti incumbit probatio” - тежестта на доказване за ищеца не бива да е прекомерна, като от него се изисква да представи доказателствата, с които разполага, но основната тежест на доказване да се пада върху органа по изпълнение на наказанията, разширява се обхватът на служебното начало и се предоставя на съда да изисква относимата информация, необходима за правилното установяване на фактите (параграф 184 от решението).

На следващо място, поради фундаменталния характер на забраната за изтезания и нечовешко и унижително отношение, всяко отношение, което ѝ противоречи, се счита за а priori пораждащо неимуществени вреди за пострадалия (параграф 198 от решението). Дава се възможност на националния съд да реши делото в съответствие със стандартите, изведени в практиката на ЕСПЧ, според които лошите условия на задържане на едно лице не са непременно следствие на незаконосъобразни действия или бездействия на администрацията, а могат да са резултат от различни по естеството си фактори; от съществено значение е кумулативното въздействие на условията върху задържания, продължителността и др. (параграфи 195,197).

С Преходните разпоредби се урежда изрично обратната сила на закона (каквото е и изискването по параграф 289 от решението). Лишените от свобода и задържаните под стража, които към влизането на закона в сила продължават да са задържани, могат да предявят на общо основание иск по чл. 284, ал. 1. Лишените от свобода и задържаните под стража, които са били освободени в шестмесечния период преди влизането в сила на закона, също могат да предявят иска по чл. 284, ал. 1. Лишените от свобода и задържаните под стража, които са били освободени преди влизането в сила на закона и имат жалби пред ЕСПЧ с оплаквания за нарушение на чл. 3 от Конвенцията поради лоши условия на задържане, също могат да подадат иска по чл. 284, ал.1, в случай че оплакванията им са отхвърлени поради неизчерпване на новосъздаденото средство за защита. Относно заварените случаи - вече образуваните производства по чл. 1 от ЗОДОВ за вреди на лишени от свобода или задържани под стража, причинени от лоши условия на задържане, следва да се разглеждат по новия ред, предвиден в част седма от ЗИНЗС“.

В случая ищецът в исковата си молба описва, че транспортирането му с въпросния микробус, което е по време на изтърпяване на наказанието му, е в нарушение на човешките права, за което се позовава на практика на (ЕСПЧ) и обобщава, че превозът за него представлява изтезание. Предвид това е ясно, че се претендира обезщетение за вреди от нарушения по чл.3 от ЗИНЗС и попада в приложното поле на този закон. Като е разгледал иска и предпоставките на отговорността на ответника ГДО по реда на чл.284 и сл. от ЗИНЗС съставът на АССГ не е допуснал нарушение, напротив.

Неоснователно е оплакването на ГДО, че съдът неправилно е презюмирал вредите. Предвид, че искът е за отговорността по чл.284 и сл. от ЗИНЗС, съдът правилно е приел, че за третата предпоставка - неимуществената вреда, същата се предполага до доказване на противното по силата на оборимата презумпция, въведена с чл.284, ал.5 от ЗИНЗС.

Що се отнася до първата предпоставка – дейност на органите по охраната, която да е в нарушение на чл.3 от ЗИНЗС, съдът е обсъдил подробно събраните доказателства и е приел, обосновано с нормативната уредба, че не се установява изменението на специализирания автомобил да е законосъобразно и да отговаря на необходимите за този вид автомобили стандарти. Предвид от една страна условията в автомобила и от друга страна физиката на ищеца, трудността да се придвижва в тясното пространство, поставените му пранги, колани и белезници, правилно съдът е достигнал до извода, че процесното пътуване е причинило на Р. значителни неудобства, които се определят като подлагане на нечовешко и унизително отношение и това представлява нарушение на чл.3 от ЗИНЗС, за което отговаря ответникът, който не е оборил презумпцията по чл.284, ал.5 от ЗИНЗС. Причинната връзка е пряка и непосредствена – превозът с конкретния автомобил е този, при който ищецът е бил подложен на нечовешко и унизително отношение и е преживял физическите неудобства и негативните емоции, описани от него като изтезание.

2.Касационната жалба на Н. Р.

Касационната инстанция намира, че определеното от съда обезщетение е справедливо и съответства на негативните изживявания на ищеца. Съдът е взел предвид физическите особености на ищеца и е отчел невъзможността за раздвижването му в тясното пространство на микробуса. Дори и без да е посочена в решението при мотивиране размера на обезщетението изрично тази диагноза, според касационната инстанция определеното от първоинстанционния съд обезщетение покрива

неимуществените вреди, които е претърпял ищецът и при отчитане на дадената му през 2020 г. диагноза дископатия и доколкото същият продължава да страда от такава и две години по късно при превоза. По отношение на възражението, че необосновано съдът е приел, че превозът е продължил около 2 часа, следва да се има предвид, че се касае за разстоянието от С. до П., а и самият ищец твърди в обстоятелствената част на исковата молба, че превозът му е продължил 2 часа и 25 минути.

Що се отнася до размера на разноските за ищеца, съдът намира, че същите са правилно определени, като съгласно субсидиарно приложимото правило на чл.10, ал.3 от ЗОДОВ, което е същото и в чл.286, ал. от ЗИНЗС за присъждане на внесената държавна такса изцяло, а адвокатското възнаграждение съразмерно на уважената част от иска, което е обосновано и в допълнително постановеното определение.

По отношение на претендираните за касационната инстанция разноски от касатора Р. съдът предвид изхода на делото намери, че не следва да се присъждат – касационната жалба се отхвърля.

Така мотивиран и на основание чл. 221, ал.2 от АПК Административен съд София – град, XX касационен състав,

РЕШИ:

ОСТАВЯ В СИЛА решение № 5975/12.10.2023г. по адм. д. № 11434/2022г. по описа на Административен съд – София-град, Първо отделение, 11 състав.

РЕШЕНИЕТО е окончателно и не подлежи на обжалване и протест.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: